

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення Вченої ради державної установи
«Інститут судової психіатрії
Міністерства охорони здоров'я України»
протокол № 09 вересня 2025 року № 8

голова Вченої ради

Оксана ОЛІЙНИК

**Програма стажування
стажиста судово-психіатричного експерта
в державній установі «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони
здоров'я України»**

I. Мета та очікувані результати

1. Метою програми стажування є засвоєння теоретичних положень щодо основних принципів, організаційних та правових засад проведення судово-психіатричної експертизи, оволодіння підходами та методиками проведення судово-психіатричної експертизи та формування практичних навичок проведення експертного дослідження з подальшим написанням висновку експерта за встановленими формами.

2. Очікувані результати:

1) засвоїти положення законодавства щодо судово-експертної діяльності, вимоги законодавства щодо організаційних положень проведення судово-психіатричної експертизи;

2) сформувати практичні навички проведення судово-психіатричного обстеження;

3) сформувати уміння систематизувати дані та формулювати обґрунтований експертний висновок, з оформленням відповідно до вимог затверджених форм висновку експерта;

4) сформувати розуміння ролі й процесу судового розгляду та взаємодії експерта з іншими учасниками провадження (слідчий, суд, адвокат, представник підекспертної особи, тощо) та співробітників установи.

II. Термін стажування

Програма стажування на робочому місці розрахована на 12 місяців. Програма виконується в індивідуальному порядку, що не виключає скороченого терміну опановування матеріалу.

III. Керівництво стажуванням

1. Стажер судово-психіатричного експерта проходить програму стажування з наставником – атестованим судово-психіатричним експертом, який визначений для опанування програми для кожного стажиста, з залученням за необхідності інших судових експертів.

2. Відповідальними особами за корегування програми стажування, узгодження планів, використання ресурсів (в тому числі й визначення необхідності залучення інших співробітників установи) для проведення стажування, моніторинг прогресу, збір зворотного зв'язку є наставник стажиста та заступник генерального директора з наукової роботи та освітньої діяльності державної установи «Інститут судової психіатрії Міністерства охорони здоров'я України».

IV. Формат стажування

1. Формат проведення стажування змішаний, який передбачає наступні види робіт:

- 1) самостійна підготовка з опануванням теоретичних положень;
- 2) практична участь у проведенні судово-психіатричної експертизи, з написанням проєктів висновку експерта за встановленими формами;
- 3) робота з наставником з обговорення практичних навичок, знань та вмінь;
- 4) участь в навчальних заходах та науково-практичних конференціях з судової експертизи, судової психіатрії та суміжних спеціальностей.

V. Програма стажування

1. Адміністрування та ознайомлення з внутрішнім розпорядком державної спеціалізованої установи судових експертиз:

- 1) загальні аспекти етики ділового спілкування та протидія мобінгу;
- 2) взаємодія структурних підрозділів та внутрішній документообіг у сфері судово-експертної діяльності;
- 3) правила безпеки праці та цивільного захисту.

2. Організаційні аспекти судово-психіатричної експертизи:

- 1) предмет, об'єкт та завдання судово-психіатричної експертизи. Комплексні судові експертизи, межі компетенції експертів;
- 2) методологічні засади та принципи експертного дослідження;
- 3) суб'єкти експертної діяльності. Права та обов'язки судового експерта (кримінальне провадження, цивільний та адміністративний процеси). Відповідальність судового експерта;
- 4) основні принципи призначення та організаційні засади проведення судово-психіатричної експертизи.

3. Правові аспекти конфіденційності та добровільної згоди:

- 1) визначення персональних та конфіденційних даних, їх правове регулювання, проблемні питання в судовій експертизі;

2) судово-психологічна та судово-психіатрична експертиза: відмінності в «згоді» підекспертного на обстеження. Добровільні та примусові судові експертизи;

3) протидія катуванню та нелюдському поводженню або такому, що принижує гідність: загальні аспекти.

4. Етичне поводження та повага до людської гідності під час проведення експертизи:

1) основні вимоги комунікації з підекспертним, питання етики та деонтології. Процесуальні аспекти обстеження неповнолітніх, визначення обсягу особистої інформації в залежності від процесуального статусу особи та експертних задач. Ризик повторної травматизації потерпілої особи під час експертного обстеження;

2) основи законодавства про медичну таємницю та таємницю обставин провадження. Правосуддя дружнє до дитини та його значення в розрізі судової експертизи;

3) основи безпеки при проведенні судової експертизи. Фактори ризику суспільно небезпечної поведінки та методи її попередження.

5. Судово-психіатрична експертиза підозрюваних / обвинувачених в кримінальному провадженні:

1) поняття осудності / обмеженої осудності / неосудності та меж компетенції при їх визначенні;

2) зміст юридичного та медичного критеріїв неосудності та обмеженої осудності;

3) судово-психіатрична експертиза неповнолітніх осіб, які вчинили суспільно-небезпечні діяння (типові помилки, значення процесуального статусу для вирішення експертних задач);

4) участь в проведенні судово-психіатричних / комплексних судових експертиз в кримінальному провадженні відносно підозрюваних / обвинувачених. Підготовка проєктів висновків експерта відносно підозрюваного / обвинуваченого за встановленими формами.

6. Судово-психіатрична експертиза потерпілих:

1) завдання судово-психіатричної експертизи потерпілих від кримінальних правопорушень. Судово-психіатрична оцінка наслідків кримінального правопорушення для психічного стану потерпілої особи. Принципи встановлення причинно-наслідкових зв'язків між кримінальним правопорушенням та формуванням психічних розладів. Методи запобігання ретравматизації.

2) судово-психіатрична експертиза відносно потерпілих від злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості, домашнього насильства, військових злочинів, катування;

3) посмертна судово-психіатрична експертиза потерпілих у кримінальному провадженні за фактом смерті (ймовірне самогубство);

4) особливості судово-психіатричної експертизи неповнолітніх потерпілих в кримінальному провадженні;

5) участь в проведенні судово-психіатричних / комплексних судових експертиз в кримінальному провадженні відносно потерпілої особи. Підготовка проєктів висновків експерта щодо потерпілих в кримінальному провадженні за встановленими формами.

7. Судово-психіатрична експертиза в цивільному процесі, основні завдання, принципи та межі компетенції:

1) судово-психіатрична оцінка обсягу цивільної дієздатності. Законодавчі підстави та юридичні наслідки;

2) судово-психіатрична оцінка «правочиноздатності». Законодавчі підстави та юридичні наслідки;

3) посмертна судово-психіатрична експертиза в цивільному процесі;

4) застосування принципу презумпції психічного здоров'я в судово-психіатричній експертизі;

5) участь в проведенні судово-психіатричних / комплексних судових експертиз в цивільному процесі. Підготовка проєктів висновків експерта за встановленими формами.

8. Особливі види судово-психіатричних експертиз, законодавчі підстави, мета, об'єкт експертизи, межі компетенції експертів:

1) судово-психіатрична експертиза в справах про визнання шлюбу недійсним;

2) судово-психіатрична експертиза в справах про визначення місця проживання дитини;

3) судово-психіатрична експертиза свідків;

4) судово-психіатрична експертиза засуджених;

5) судово-психіатрична експертиза у справах про оскарження психіатричного діагнозу, а також потреби в наданні психіатричної допомоги;

6) участь в проведенні особливих видів судово-психіатричних / комплексних судових експертиз. Підготовка проєктів висновків експерта за встановленими формами.

9. Правові основи захисту прав людини та місце судової експертизи в захисті порушених прав:

1) сутність, зміст і форма держави та права, особливості в українському суспільстві;

2) роль та місце судової експертизи в захисту прав та інтересів людини. Право людини на приватність, свободу вираження поглядів та захист від дискримінації, європейські стандарти прав людини;

3) міжнародні стандарти захисту прав людини, практика та досвід міжнародних судів. Використання висновку експерта в міжнародних судах (Європейський суд з прав людини, Міжнародний кримінальний суд);

4) основи українського законодавства про юридичну відповідальність. Загальні засади та підстави настання юридичної відповідальності. Склад кримінального правопорушення, поняття доказування та роль судової експертизи в системі доказування;

5) захист прав та інтересів фізичних осіб в цивільному судочинстві;

6) висновки Верховного суду щодо застосування норм права з питань проведення судових експертиз.

10. Формування та підготовка висновків судового експерта за встановленими формами відповідно до вимог порядку атестації з метою присвоєння кваліфікації судового експерта за експертною спеціальністю «Судово-психіатрична експертиза».